KORT VERSLAG VAN DEN ZWAREN BRAND TE PARAMARIBO ... OP DEN 21...

Digitized by Google

8716 bb.38.

Digitized by Google

398.

KORT VERSLAG

VAN DEN

ZWAREN BRAND

TE PARAMARIBO,

Hoofdplaats der Kolonie SURINAME,

op den 21 *Januarij* 1821 voorgevallen.

BENEVENS EENE

KERKELIJKE REDEVOERING,

UITGESPROKEN DEN EERSTEN ZONDAG NA DEZE RAMP,

door

H. UDEN MASMAN,

Predikant bij de Hervormden, aldaar.

Uitgegeven ten voordeele der door dien brand ongelukkig gewordenen.

TE AMSTERDAM, BIJ

G. S. LEENEMAN VAN DER KROE.

1821.

Digitized by Google

Digitized by Google

KORT VERSLAG

VAN DEN

ZWAREN BRAND,

TE PARAMARIBO

VOORGEVALLEN.

De ontzettende vuurramp, welke zulk eene groote verwoesting in de *ſtad Paramaribo*, op Zondag, *den een en twintigſten* van *Louwmaand*, heeft aangeregt, nam eenen aanvang, des middags te *half twee ure*, in de achtergebouwen van een der drie huizen, op den hoek van het *Plein* en den *Waterkant*. Zonder dat men echter, met eenige zekerheid, de ware oorzaak, welke tot den ſnellen overgang van den hevigen brand aanleiding gegeven heeft, bepalen kan, was dezelve in weinige oogenblikken zoodanig toegenomen, dat het pakhuis van den heer CARSTAIRS en de daaraan grenzende Gebouwen, (welke op het *Plein* ſtonden,) dra door de woedende vlammen aangetast, en in weinig tijds in asch gelegd werden. Het vuur nam hand over hand toe, tot het huis van den heer A. F. LAMMENS, *den Preſident van het hof van Justitie*, die naauwelijks

Digitized by Google

den tijd had, om eenige weinige goederen uit zijn huis te doen voeren; en toen hij zijne echtgenoote uit het huis, hetwelk reeds in den brand ſtond, met groote moeite redde, verſtikte zij bijna van den rook. Men wierp, al wat men niet kon wegdragen, ter deur of ten venſter uit, en verpletterde, natuurlijker wijze, het grootſte gedeelte van de meubelen, welke men nog zocht te redden. Het gewoel van het wemelend volk, het gedruisch van de Slaven, die het goed van hunne meesters wegdroegen, het ontzettend geluid der woedende vlammen van het allerverſchrikkelijkst element, werkten vreesſelijk op elk, die thans nabij kwam. — Met eene ongemeene ſnelheid tastte het vuur de huizen, welke aan den *Waterkant* tusſchen het *Plein* en de *Oranje-Straat* ſtonden, aan; en omſtreeks *half vier*, waren de Gebouwen in de *Oranje-Straat* zelve in lichtelaaije vlam. — Dewijl de achtergebouwen van deze huizingen te digt op elkander waren, en ook ſpoedig vuur hadden gevat, brandden de huizen aan den *Waterkant* tot bij de *Kromelleboog-Straat* in korten tijd geheel af. Men was op allerhande middelen bedacht, om eenige huizen af te breken; dan daar de Brand onderſcheidene wendingen ſcheen te nemen, geraakte men, in deze opwelling van de uiterſte verwarring, genoegzaam geheel van alle dergelijke ondernemingen af; het vuur was te hevig, om aan eene uitblusſching van hetgeen reeds in den brand ſtond te denken: dus moest men dat alles geheel ter prooi van de vlammen overlaten.

Te

Digitized by Google

Te *vijf ure* geraakte *de Waag*, een gebouw, hetwelk van de andere afgelegen was, en van achteren aan de Rivier *Suriname* uitkwam, in brand, te gelijk met de huizen aan de regterhand van de *Krom - elleboog - Straat* en aan de *Wagen - Straat* gelegen, terwijl die aan den *Waterkant*, van de *Waag* af, al verder afbrandden. Nu ging men met verdubbelde krachten aan het werk, en begon het blok huizen, aankomende den heer J. CHATEAU, op den hoek van de *Wagen-* en *Noorder - kerk - Straten*, omver te halen, om daardoor den zoo vaardigen voortgang van den brand te verhinderen; dan de ſtevigheid van deze gebouwen, offchoon geheel van hout, maakte dezen arbeid ten hoogſte moeijelijk. *De Wagen - Straat*, aan beide zijden, tot aan de *Watermolen - Straat*, afgebrand zijnde, nam het vuur in deszelfs loop eene ſchuinſche rigting, en in plaats van den weg naar de *Keizers - Straat* te vervolgen, tastte hetzelve de gebouwen van de *Watermolen - Straat* aan de regterhand. Laatstgemelde ſtraat van de *Wagen - Straat* af, van achteren aan den *Waterkant* uitkomende, brandde des te heviger, naardien het vuur aan beide zijden even woedende was. Aan het einde van de *Watermolen - Straat*, aan den *Waterkant*, over het *huis* of *bureau van den kommies ter Recherche*, ſloeg de brand over aan de overzijde van deze ſtraat, en ongeveer *tien ure 's avonds*, was zoowel deze zijde daarvan, als de *Waterkant* en *Knuffels - Gracht* tot bij de zoogenoemde *Engelſche brug* afgebrand. In eene buitengewone verwarring

Digitized by Google

werd het huis van den herbergier SCHWAAN, hetwelk over deze brug ſtond, en reeds van boven in de vlammen was, in de Straat van den *Heiligen Weg* omver gehaald, in plaats van hetzelve naar de zijde van *de Knuffels-Gracht* ter neder te werpen; dit gaf natuurlijk aanleiding, dat het groote pakhuis van den heer J. C. STUGER, hetwelk op den hoek van den *Heiligen-Weg* en *Waterkant*, dus juist over voorsz. herberg gelegen — en vol was met verſcheidene honderden fleſschen likeur, olie, en velerhande brandbare ſtoffen, (welke men nog bezig was, van daar, benevens het grootſte gedeelte der overige goederen, weg te voeren,) eensklaps door de brandende deelen van voormeld neêrgehaald gebouw aangetast, en ſpoedig door de hevige vlammen verteerd werd. Het afbranden van dit Gebouw was niet minder erg in deszelfs gevolgen, naardien het den ondergang veroorzaakte van de Gebouwen, welke zich op den *Heiligen-Weg* bevonden, niet alleen, maar ook werd hierdoor de *Maagden-Straat* tot bij de *Hernhutter-Straat*, en de *Waterkant*, tot op den hoek van de *Joden-breede-Straat*, regterzijde, geheel afgebrand; terwijl het pakhuis van de *gebroeders* WILKENS, H. Z., dat aan dezen hoek ſtond, juist de huizen van de *Joden-breede-Straat* aan de regterhand in den brand ſtak, die tot aan de overzijde van den hoek bij de *Maagden-Straat* in de asſche gelegd werden. Het ter neder halen van onderſcheidene woningen, in de nabijheid van voorsz: ſtraten, die reeds half in den brand ſtonden, gaf gelegenheid om de puinen daar-

van

van uit te blusschen, waardoor het verder woeden van de vlammen, in dit gedeelte der stad, ten eenemale verhinderd werd.

Het huis, weleer behoord aan den boedel van den Heer E. CONOLLIJ, in de *Krom-elleboog-Straat* gelegen, te *half elf ure* 's nachts eerst afgebrand zijnde, nadat verscheidene gebouwen in die ommestreek reeds geheel vernietigd waren, vertoonden nu te *elf ure* de nog brandende puinen van de huizen aan de *Heeren-Straat* een allerakeligst gezicht. — Tusschen *twee* en *half drie ure* ontdekte men, van tijd tot tijd, een klein vonkje aan het houtwerk van de prachtig gebouwde *Hervormde Kerk*, welke geheel van steen opgetrokken was, en op zich zelve, aan den *ouden Oranjetuin*, stond. Verscheidene welwillende personen beklommen den wenteltrap naar den toren, om, ware het mogelijk de singels, (pannen) waarmede het dak was gedekt, af te breken en ter neder te werpen; dan deze arbeid was allezins niet alleen ten hoogste moeijelijk, maar tevens allerhagchelijkst, dewijl de singels geenszins aan gewone *Palisfade-Latten* hingen, maar aan *stevige bruinhouten lijsten* waren vastgespijkerd, en de vlammen al meer en meer, met de afzigtelijkste woede, dit Gebouw bedreigden: — men bevond zich dus ook genoodzaakt, om van deze loffelijke onderneming af te zien. Kort daarna, en wel ongeveer te *half drie ure*, zag men dit fraai Kerkgebouw, dit heerlijk kunststuk, aan eene geheele verwoesting overgegeven. Ontzagchelijk

groot was in de nabijheid van de Kerk de menigte volks, dat het goed van vele perſonen, hetwelk men derwaarts gebragt had, daaruit kwam voeren, hoewel met bijzondere gemoedsbewegingen; — eensdeels, om hunne ongelukkige Stadgenooten, in den allezins rampzaligen en kommervollen toeſtand bij te ſtaan en zoo veel van hun vermogen te redden, als de omſtandigheden van den tijd maar eenigzins gedoogden; — doch ook ten andere, met het laaghartig voornemen, om de lieden, die reeds genoegzaam door het wegdragen van hunne losſe bezittingen hadden geleden, op de gruwzaamſte en onmenſchelijkſte wijze het hunne te ontvreemden. Het duurde een' geruimen tijd, voordat het breede en uitgeſtrekte dak van de kerk inſtortte; en de vonken, die het brandend hout bij het nedervallen van zich wierp, deden ook weldra de gebouwen in de *Heeren-Straat*, linkerzijde, en de geheele *Wagenweg-Straat*, beiden tot op den hoek van de *Klipſteenen-Straat*, de huizen op den *ouden Oranjetuin*, aan deze en gene zijde van de Kerk, en vervolgens die van de *Keizers-Straat*, afbranden. Het was *half vier ure* in den morgen van den 22ſten, toen de huizen van laatstgemelde ſtraat, van den hoek der *Noorder-Kerk-Straat* af, door het vuur vatten van de *Weeskamer* in brand geraakten; dit tooneel was een der allerontzettendſte, daar men zich nu niet anders konde voorſtellen, dan dat het met de geheele ſtad afgedaan zoude zijn. De wanhoop van vele ongelukkig gewordene lieden, en van hen, wier

wo-

Digitized by Google

woningen niet ver af lagen van de plaats, waar nu de vlammen zoo allergeduchtst woedden, geraakte ten hoogſten top; men wist niet meer, waar thans de geredde goederen zouden geborgen worden; overal zworf men daarmede heen, en de *Savane*, (eene groote weide buiten de ſtad,) werd, als een *ruim veld*, gebezigd tot algemeene verzamelplaats voor dezelve; terwijl de eigenaren, met over elkander geſlagene armen en vertwijfelende gebaren, zich rondom dezelve plaatſten. Het aanbreken van den dag te vijf ure ſtilde eenigermate de wanhoop van het algemeen; thans was elk een dubbel verſterkt, om eenige proeven te doen, opdat het overig gedeelte van de ſtad behouden wierde. Met de eerſte ſchemeringen van het daglicht wedijverde men, om het huis van den Heer J. A. LETTE, op den hoek van de *Keizers-* en *Maliebatrum Straten*, ter neder te werpen; verſcheidene bekwame timmerlieden arbeidden met leeuwenkracht, om de hecht en ſterk geſpijkerde zijplanken van dit huis met akſen en mokers af te breken; anderen, om de ſingels weg te ſtooten. Naauwelijks ſloeg het vuur over aan de overzijde van de *Klipſteenen-Straat*, in het huis van de weduwe F. C. MUNNICKHUISEN, (hetwelk niet meer dan zes huizen van het evengemeld hoekhuis af gelegen was,) of men ſpande alle krachten in, om aan hetzelve het voorgenomen plan te volbrengen. Niettegenſtaande meer dan vijf en dertig mannen hieraan arbeidden, had men echter vele moeite, om dat huis ten gronde te brengen; men zorgde aan de

Digitized by Google

overzijde van de brandende gebouwen, aan de *Keizers-Straat*, om de daar ſtaande — en nog geheel onbeſchadigde, huizen gedurig nat te houden; in minder dan een half uur tijds naderde het vuur reeds dat gebouw, hetwelk men bezig was neder te halen. De vlammen, die hier ten uiterſte woedden, werkten gelukkiger wijze mede tot het volbrengen van dien hoogst moeijelijken arbeid, en, dank zij den algoeden GOD! met eenige zware rukken werd het bovenſte gedeelte van dat huis omvergetrokken. Het vuur — door het afvallen daarvan — veel van deszelfs kracht en woede verloren hebbende, zorgde men dadelijk, door gedurig water te dragen, en daarop te ſtorten, uit te blusſchen. Onderwijlen had men in de *Achterſtraat* een ander tooneel, niet min vreesſelijk en hagchelijk; want de brandende huizen van de *Klipſteenen-Straat* de gebouwen van de *Wageweg-Straat*, op den hoek van eerstgemelde ſtraat, aangetast hebbende, geraakten deszelve weldra in puin en asch. Een zeer bijzonder groot geluk, ja, eene blijkbare medewerking van het Opperwezen, liet het huis, bewoond door den Heer C. A. BATENBURG, van onderen vuur vatten, en dewijl vele beſchotplanken van hetzelve bereids waren weggenomen, zoo ſtortte dit gebouw, door het afbranden van de onderſtaande posten, ſpoedig in, en bevrijdde daardoor de hoog getimmerde huizen der heeren CAMERON en WILKENS en de lagere Gebouwen in de buurt van de afgrijſelijke woede der vlammen. — Men hield ſteeds aan met het water dragen, en ongeveer *twaalf*

ure

Digitized by Google

ure in den middag van *Maandag* den *twee en twintigsten* werd er aan deze voorthollende ellende een slagboom gesteld.

Geene pen is in staat, al het akelige, dat de ingezetenen bij dit allerontzettendst schouwspel ondervonden, te beschrijven; neen! — de angst, waardoor men gedurende deze twee en twintig uren gefolterd werd; de wanhoop, vertwijfeling, die zich bij allen zoo zichtbaar vertoonde; — de smart, waaronder men door het verlies van have en goederen, en door het schrikbarend aanzien van het meer en meer toenemen van de hevigheid der vlammen, welke alles schenen te vernietigen, gebukt ging, — o, dat alles gaat alle beschrijving te boven!

Men vooronderstelde niets anders, dan dat alle de gebouwen, welke *Paramaribo* nog in zich bevatte, eene prooi der allerijselijkste vlammen zouden worden. — Werwaarts zoude men zich wenden? — waar zijne goederen bergen, zoo men in allerijl de Stad verlaten moest, om zelf geen slagtoffer van het vuur te worden?

Akelig is het gezigt op de Puinhoopen der afgebrande woningen van zoo vele ingezetenen van dit Gewest! — Onmiddellijk na deze algemeene Ramp, zorgde de Regering voor eene zekere uitdeeling van Levensmiddelen aan behoeftige huisgezinnen. — Weldenkende kooplieden stelden hetgeen zij nog be-

Digitized by Google

behouden hadden, op de gewone prijzen en in mindere hoeveelheid, voor rijken en armen veil; zelfs deelden zij eenige levensmiddelen uit aan behoeftigen en noodlijdenden; — en alles, wat kon en mogt, toonde zich genegen, om deze laatsten bij te staan en te helpen.

De waakzame *Policie* benoemde eene commissie tot visitatie van alle huizen, om daardoor degenen te ontdekken, die door eene vuilaardige gierigheid en listige eigenbaat het goed huns naasten, bij dezen rampvollen toestand, hadden ontvreemd; deze allezins hoognoodzakelijke voorzorg had de beste gevolgen, naardien in onderscheidene, naar het uiterlijk aanzien geringe en armzalige woningen, eene menigte van goederen zijn opgespoord en naar het *Gouvernementshuis* gevoerd, van waar die door de regte eigenaren werden teruggehaald.

De *Luthersche kerk*, welke, hoezeer gedeeltelijk van hout opgehaald, en zeer veel gevaar gelopen heeft, dewijl naauwelijks honderd schreden van dezelve de achtergebouwen van zeker pakhuis reeds in den brand waren geraakt, echter in geenen deele door de vlammen is beschadigd geworden, werd vervolgens gereedelijk ingeruimd en toegestaan aan de Hervormden tot uitoefening van den openbaren eeredienst; — en naardien de Regering de onderscheidene Leeraars hartelijk opwekte, „*om zich en de Gemeente* „ *ootmoedig voor den Allerhoogsten te vernederen*, „ *en Hem openlijk te vereeren*," zoo nam dan ook,

ook, op *Zondag den acht en twintigſten*, onze waardige en zeer beminde Leeraar, de Weleerwaarde Heer H. UDEN MASMAN, (nadat de Predikant der Lutherſche Gemeente, de Weleerwaarde Heer A. MEYER, vooraf den dienst in zijne Gemeente had verrigt,) 's voormiddags te *half elf ure*, dezen pligt waar, en onderhield de talrijke toehoorders van onderſcheidene Godsdienſtige gezindheden, die in dat bedehuis vergaderd waren, in eene ſchoone en allezins treffende Redevoering over den plaats gehad hebbende rampſpoed, naar aanleiding van LUKAS 19 vers 41. — Na veelvuldige tegenkantingen ſtemde eindelijk de geachte Leeraar, op herhaalde en dringende bede van verſcheidene leden der Gemeente, toe, om die voortreffelijke Leerrede, door middel van de drukpers, algemeen bekend te maken en aan de vergetelheid te ontrukken. Wij houden ons verzekerd, dat een iegelijk, die dezelve zal lezen, niet minder weggeſleept zal worden door het ſchoone en het ware, hetwelk zij in zich bevat, dan wij, die het geluk en het genoegen hebben gehad, het hartelijk en vurig uitſpreken daarvan bij te wonen.

Wij vermeenen niemand ondienst te zullen doen, met eene juiste en naauwkeurige opgave van de *Gebouwen* en *Straten*, welke door deze zware vuurramp zijn afgebrand.

Pa-

Digitized by Google

Paramaribo is verdeeld in vier Wijken. De Wijken zijn L^a. A. B. C. D. en houden te zamen, te weten, zoowel de Stad *Paramaribo*, als de beide Voorsteden *Zeelandia* (of *Kombé*) en *Kauknie*, een getal van niet minder dan 1382 huizen, nevens en achter welke meer dan drie maal zooveel achtergebouwen staan, waarvan zijn afgebrand:

	Gebouwen.
van L^a. A	124.
" " B	178.
" " C	79.
" " D	11.
Gebouwen	392.

GEMEENTE- EN LANDS-GEBOUWEN.

de Hervormde Kerk	1.
de Roomsch-Katholijke Kerk	1.
het Hof van Policie	1.
de Weeskamer	1.
het Burger-Wachthuis	1.
het Brandspuithuis	1.
de Waag	1.
het Huis van den Kommies ter Recherche.	1.
Totaal Gebouwen	400.

NAMEN DER AFGEBRANDE STRATEN.

Het plein, van het huis van den Heer CARSTAIRS af, tot aan dat van den Heer A. F. LAMMENS.
De Waterkant, tot de Joden-Breede-Straat.

De

De geheele Oranje-Straat, met uitzondering echter van de drie huizen, aankomende den Boedel van Wijlen den Gouverneur FRIDERICI, welke echter voor als nog geheel onbewoonbaar zijn.

De geheele Krom-elleboog-Straat.

De geheele Krom-elleboog-Steeg.

De geheele Watermolen-Straat.

De geheele Watermolen-Steeg, of Krabbenhoek.

De oude Oranje-Tuin.

De Noorder-Kerk-Straat.

De geheele Hof-Straat.

De geheele Wagen-Straat.

De Heilige-Weg.

De geheele Knuffels-Gracht.

De Katrouille-Straat.

De geheele Maliebatrum-Straat, aan de regterhand.

De Heeren-Straat, van de Oranje-Staat af, tot de Kerk-Straat aan beide zijden; en van daar tot de Klipsteenen-Straat aan de linkerhand alleen.

De Graven-Straat, aan de linkerhand, van de Oranje-Straat tot aan de Kerk-Straat.

De Keizers-Straat, van de Knuffelsbrug of het einde van de Wagen-Straat af, tot aan de Maliebatrum-Straat.

De Maagden-Straat, van den Heiligen Weg af tot aan de Hernhutter-Straat.

De Dominés-Straat tot aan de Dominés-Brug.

De Joden-Breede-Straat, van de Maagden-Straat af tot aan den Waterkant.

De Klipsteenen-Straat, van de Heeren-Straat af tot het einde daarvan op den Heiligen-Weg.

De

Digitized by Google

De Wagen-Weg-Straat, aan beide zijden, van het begin daarvan bij den ouden Oranje-Tuin af, tot de Klipsteenen-Straat; en aan de linkerhand alleen tot aan de Maliebatrum-Straat.

De Kerk-Straat, aan de regterhand.

Te zamen 24 Straten.

BEGROOTING VAN HET VERLIES.

	Holl. Court.
Het verlies van 400 Huizen, zijnde de aanzienlijkste, voornaamste, grootste en veelal nieuwste Gebouwen à *f* 20,000.—	*f* 8,000,000.—
Het verlies van Levensmiddelen, Meubelen, en andere losse Goederen, Zilverwerk en Juweelen, benevens eenige aanzienlijke partijen balen Koffij en Katoen	= 3,000,000.—
Het verlies aan Obligatiën, Kusting en Verbandbrieven en Hypotheken	= 5,000,000.—
Totaal . . .	*f* 16,000,000 —

En hiermede besluiten wij dit Kort Verslag van eene gebeurtenis, welke zoowel voor de Ingezetenen van *Suriname*, als voor allen, die eenige betrekking, hetzij regtstreeks of zijdelings, op deze merkwaardige Volkplanting hebben, zoo in derzelver aanvang, als wel in de gevolgen daarvan, in alle opzichten belangrijk is, en die niet ligt uit de rij der geschiedenissen zal vergaan!

Paramaribo,
den *Eersten Februarij* 1821.

Digitized by Google

GODSDIENSTIGE REDEVOERING,

uitgesproken den 28sten Januarij,

ZIJNDE DE EERSTE ZONDAG NA DE ONTZETTENDE VUURRAMP,

aan

PARAMARIBO,

DE HOOFDPLAATS DER KOLONIE

SURINAME

OVERGEKOMEN,

op den 21sten Januarij 1821.

Door

H. UDEN MASMAN,

Predikant bij de Hervormde Gemeente aldaar.

Digitized by Google

Digitized by Google

Geheel tegen mijne bedoeling verſchijnt dit Stukje in het licht; ik heb aan de dringende bede van vele mijner vrienden eindelijk toegegeven: de fijne kritiek zal, zoo ik hope, wel wat willen toegeven aan de weinige doch tevens ontzettende oogenblikken, in welke het moest worden opgeſteld, en de gebreken wel willen verſchoonen. Ik lever het niet als een proefſtuk van welſprekendheid en orde, maar als de taal van een weemoedig, ontroerd hart.

De gebeden, bij deze gelegenheid uitgeſproken, vindt men niet bij dit Opſtel: ik ben niet gewoon dezelve in ſchrift te ſtellen; en

Digitized by Google

daar ik in derzelver ontboezeming alleen de levendige ontroering mijner ziel volgde, is het mij niet mogelijk geweest, dezelve geregeld te kunnen herinneren.

Als dit Opstel het Moederland bekend maakt met onze algemeene ramp; als het dáár, en bijzonder in mijne Gemeente, eenig nut sticht, dan zal aan mijn oogmerk voldaan zijn.

H. UDEN MASMAN.

Paramaribo,
1 *Februarij* 1821.

Digitized by Google

GEACHTE TOEHOORDERS!

Met de diepſte ontroering mijns harten treed ik deze gewijde plaats op, om in deze zoo gewigtige als aandoenlijke oogenblikken, tot U een woord, naar de omſtandigheden des tijds geſchikt, te ſpreken; en alzoo te beantwoorden aan de hartelijke opwekking van onze hoogstgeëerbiedigde Regering: „ om voor den Aller„ hoogſten ons te vernederen, en Hem openlijk „ te vereeren". — Maar ook met erkentenis van de langmoedigheid en de verſchooningen onzes Gods, ſta ik thans aan deze plaats, Hem vurig dankende, dat uit de algemeene ramp ons nog ééne plaats is overig gebleven, waar wij in ſtilheid onzen God en Zaligmaker vereeren kunnen. (1)

Verwacht in deze oogenblikken, M. H.! geen kunstmatig voorſtel, geen uitvoerig, geleerd betoog, geene donderende ſtrafprediking, geene verwijten, die welligt niet geheel zonder redenen zouden kunnen gedaan worden. — Neen!

mijn geest is te zeer ontroerd; ik deel te veel in het lot mijner ſtadgenooten; ik gevoel te zeer de dure verpligting aan de redding en verſchooning van onzen God, de inmengſelen zijner goedheid, dan dat ik op dien toon tot U zoude willen ſpreken.

De wil en de geest van JEZUS hebben mij, dank zij zijne onuitſprekelijke goedheid! anders onderwezen; zijn geest dringt mij, om wel met den ernst, die eenen Leeraar van het Christendom past, maar tevens met die liefderijke verdraagzaamheid, met dien geest van vertroosting, welken het genade-ademend Euangelie van JEZUS CHRISTUS opent, tot U te ſpreken.

Wat toch baat het, dat wij het huis onzes Gods in deze oogenblikken met geween en jammerklagten vervullen! — Wat alleen teedere hartstogten te roeren, zoo niet het hart bewogen, zoo niet het verſtand overtuigd zij, en wij tot goede aandoeningen opgewekt worden!

Ik dacht daarom geene geſchiktere ſtoffe te kunnen uitkiezen, dan om het voorbeeld van onzen gezegenden Verlosſer voor te ſtellen, in hetgeen wij lezen,

LUCAS 19 vers 41.

En als Hij nabij kwam en de stad zag, weende hij over haar.

Hoezeer de uiterlijke omstandigheden, waarin JEZUS verkeerde, weinige stoffe tot droefheid schenen aan de hand te geven, daar Hij zijne zegerijke intrede binnen Jeruzalem deed, en van duizenden met vrolijk gezang en jubelgejuich werd ingehaald, „ weende JEZUS echter, toen „ Hij Jeruzalem naderde, en deze prachtige en „ trotsche wereldstad aanschouwde." — Zijne verhevene ziel, niet weggevoerd door den uiterlijken glans en pracht, drong dieper door tot den zedelijk diep vervallenen toestand der Joodsche Natie als oorzaak van haren aanstaanden ondergang; drong door in de toekomst, en het treurig aanstaande, hetwelk voor menschelijke oogen verborgen was.

Hij stelde zich met eene levendige verbeeldingskracht, den akeligen storm voor der verwoesting; hij maalde zich een tafereel dier stroomen kostelijk menschenbloed; hij bragt zich voor

den geest die allerbeklagelijkste gevolgen van oorlog, verdeeldheid, plunderzucht, menschenmoord en wraak, waardoor van den prachtigen tempel, van alle de kostbare paleizen, welke Jeruzalem's muren omvatteden, niet één steen op den anderen gelaten zoude worden.

Hij teekende zich het treurig lot, hetwelk de Joodsche natie door ongebondenheid en godslastering, zich zelve had voorbereid, en door de verwerping van den Messias voltooide.

Dit alles wekte in de reine ziel van onzen eeuwig gezegenden Verlosser, eenen weemoed des harten op, welke zich door tranen naar buiten vertoonde, toen Hij het oog op Jeruzalem sloeg.

Nu ook, gelijk altoos, meer bezig met het lot van anderen, dan met het zijne, vergat Hij de vreugde-gezangen, die hem omringden; vergat hij zijn eigen aanstaand grievend lijden, en was geheel vervuld met Jeruzalem, deszelfs inwoners en deszelfs akelig toekomstig lot. — (2)

I.

Edel bestaan, M. H.! van onzen Goddelijken Verlosser, wiens reine ziel vol was van het lot zijner natuurgenooten.

Kun-

Kunnen wij in deze oogenblikken iets beters bedenken, dan zijn voetſpoor na te volgen? in deze oogenblikken, de eerſte waarin wij weder godsdienstig te zamen komen? — Kunnen wij onze tranen weêrhouden, als wij den akeligen toeſtand beſchouwen, waarin onze ſtad door de algemeene vuurramp gekomen is? — Als wij deze ſtad zien, kunnen wij dan anders, dan met een gebroken hart die verwoesting aanſchouwen? kunnen wij anders, dan bij dit verſchrikkelijk ſchouwſpel van jammer en ellende, hetwelk wij voor oogen hebben, met het oog vol tranen en het hart met weemoed dáár ſtaan?

Neen! ik wage het niet, in dit oogenblik eene teekening van die ontzettende verwoesting te malen!

Neen! dit zoude ook onnoodig zijn, daar ons aller ziel den levendigſten indruk draagt van hetgeen onze ſtad *was*, en hetgeen zij in weinige uren *nu geworden* is! (3.)

Neen! wij kunnen ons oog niet vestigen op die ontzaggelijke ruïne, zonder de levendigſte herinnering aan de ſchoonheid en heerlijkheid der gebouwen, die het oog vervrolijkten, en de bewijzen van welvaart en voorſpoed opleverden.

Zij zijn niet meer! —

Wij kunnen onzen voet niet zetten, of wij treden op de verwoeste plannen en uitzigten

van zoo velen, die, na jaren zwoegens en arbeids, het vrolijk oog op eene rustige en aangenaame toekomst sloegen!

Zij zijn afgesneden! —

Wij kunnen naauwelijks ons oog opheffen, of wij zien de treurige overblijfselen van ons weleer prachtig en schoon Kerkgebouw! (4)

Ach! het is niet meer!

En waar wij ook onze schreden in deze algemeene verwoesting wenden, wij zetten onzen voet op eigendommen van onze stadgenooten, die van hunne goederen beroofd zijn, hun bestaan missen, hunne schatten ten prooi der vlammen zagen oprijzen, en in weinige uren vervliegen, wat hun jaren arbeids gekost had! —

Hoe vele woningen, te voren paleizen der vreugde, en ach! vele van woeste brooddronkene vreugde, liggen thans in puin en asch! — Wij tellen niet minder dan 400 woningen, onder welken vele, naar het oord, hetwelk wij bewonen, paleizen heeten konden, die eene prooi der vlammen wierden. — Een getal van 24 straten, welker scheidingen alleen door de overblijfselen der verwoesting kenbaar gebleven zijn!

En als wij dan het oog naar onze stad opheffen!.... Wat?... Zou ons oog niet weenen? Zou ons hart niet overstelpt zijn van droefheid?

Ach! hoe gebroken is het gemoed van den wel-

welmeenenden menſchenvriend, als hij onder deze algemeene ramp, nog zoo veel boosheid des harten; zoo veel ſchandelijke ligtzinnigheid, verfoeijelijke eigenbaat, zoo veel gevloekte gierigheid bij menig een' ontwaart, die, voordeel doende met den deerniswaardigen toeſtand, waarin zoo velen gebragt zijn, winst zoekt uit de ellende zijner medemenſchen, welke ook zoo ligt de zijne had kunnen zijn!

Wiens hart is niet van één gereten, als hij dat godonteerend, godverzakend: „ wat weet „ er God van?" nog hoort!..... Wie treurt niet, als hij het beſtaan van velen onder deze ramp opmerkt! Het is niet dat bukken onder de ſlaande hand Gods, het is niet een opzien tot Hem, in wiens hand alle onze tijden ſtaan! Het is meer een morrend twisten met God, een opſtand tegen Hem, den Almagtigen; het is een zien op de tweede oorzaken; op menſchen, die toch in alle de oordeelen Gods ſlechts middelen zijn, waardoor zijne krachtige hand alles openbaart! „ Zou er toch een kwaad in de ſtad „ zijn, en dat God niet zoude weten!" en zoude het hart dan niet treuren, als het bij de ontzettende ramp dezen toeſtand des gemoeds van velen beſpeurt?

Het is toch niet dat beſtaan, zoo betamelijk, zoo godvereerend, waardoor wij vragen: „ hebben

„ ben wij dat niet verdiend? Is het niet het „ billijk loon onzer verſlaafdheid aan aardſche „ goederen, wellust, vermaak? Hebben wij door „ ligtzinnigheid, onverſchoonlijke ondankbaarheid, „ door verſmading van den rijkdom van Gods „ goedertierendheid, ons deze blijken van zijn „ ongenoegen niet op den hals gehaald?" Of zou het God onverſchillig zijn, of zijne redelijke ſchepſelen het pad der deugd of ondeugd bewandelen? Wat zullen wij zeggen, dat God in zijne wijsheid heeft toegelaten, dat wij thans het gemis gevoelen van de ſchoone plaats onzer Godsvereering? Kon God behagen scheppen in ons ſchandelijk verzuim, traagheid en nalatigheid in het naſporen van den zegen van den godsdienst? Ik bidde u, wat zal ik van alle deze dingen zeggen?.....

Ach! tast ieder in uwen boezem! vraagt het uw geweten af! En ik bidde u, verdooft den betamelijken indruk van ſchuldbeſef en verootmoediging niet!

En nu dan, zou het zonder reden zijn, dat onze oogen met tranen vervuld worden, als wij onze ſtad beſchouwen! Dáár liggen in deze puinhoopen de vruchten van zoo veel arbeids en zorgen; dáár liggen zoo vele plannen in de asch; dáár zoo vele vrolijke vooruitzigten voor altoos in rook verdwenen! Ja! weenen moeten wij, als wij onze puinhoopen aanſchouwen!

II.

Digitized by Google

II.

Waarschuwing en *bestraffing* predikt ons deze verwoesting, het gezigt op *Paramaribo's* ruïne! Wel verre van onbepaald in te stemmen in het bevooroordeeld gevoelen van sommigen, dat algemeene rampen *straffen* zijn van het Opperwezen, meen ik hier het voetspoor van mijnen Goddelijken Meester te moeten betreden, die zijne tijdgenooten tegen zulk een schadelijk vooroordeel waarschuwde, Lukas 13. „ Meent gij, dat de Galileërs, wier bloed „ PILATUS mengde met dat der offerdieren, groo- „ tere zondaars waren dan andere Galileërs? — „ of die achttienen, die door den toren van „ Siloam verplet werden, grootere euveldaden „ hebben gepleegd, dan alle de overige inwo- „ ners van Jeruzalem? Ik zeg u, neen ze."

Met dat alles wil ik dezelve beschouwd hebben even gelijk JEZUS: „ indien gij u niet „ bekeert, zult gij allen even zoo vergaan." Ik wil ze beschouwd hebben als kastijdingen van eenen vader, als waarschuwingen en middelen tot ernstig nadenken over onzen ligchamelijken en zedelijken toestand.

Ik

Digitized by Google

Ik ſpreek toch tot Christenen, die vasthouden aan een goed, almagtig, wijs, voorzienig Beſtuur; bij hetwelk de haren onzes hoofds alle zijn geteld, dien het niet te gering is, zich gelegen te laten zijn aan de belangen van de geringſte ſchepſelen.

Neen toch, ſterke Geest! ik wil u uwe voorgewende ſterkte niet ontnemen; maar ontneem mij — ontneem den Christenen dan ook niet dien zaligen troost van het hart, als alles ontzinkt: „ Er is een God, een Vader in de hemelen, „ die alle mijne lotgevallen met wijsheid en „ goedheid regelt."

En als zoodanig de algemeene ramp beſchouwd, dan prediken ons Paramaribo's ruïnen eene ernſtige ſtem van onzen God! eene herinnering aan ons onverſchoonlijk vergeten van onzen langmoedigen Weldoener; eene herinnering aan het misbruik zijner zegeningen in de Natuur en in den Godsdienst; eene beſchamende vraag: „ Moest dan de rijkdom van zijne lang„ moedigheid niet tot bekeering leiden?"

Of zouden Paramaribo's ingezetenen, zouden wij, geene bekeering, geene verbetering behoeven? — Ach! kon ik dit met eenigen ſchijn van waarheid van u getuigen! van vaders en moeders! van kinderen! van meesters en meesteresſen! van alle leden der maatſchappij! Neen!

mijn

mijn hart bloedt, als ik zie, dat de palen der Goddelijke en menſchelijke wetten overtreden, en het dierbaar Euangelie, ons door Gods goedheid geſchonken, zoo weinig geacht werd. Zoo weinig geacht door hen, die de belijdenis eener gezuiverde Waarheid zijn toegedaan: — daar weelde, dartelheid, hoogmoed, de overtreding der Goddelijke Wet, zoo ſchaamteloos voortrennen en naar geene teugels luisteren.

Met ontroering hoort men den Zaligmaker Jeruzalems inwoners toevoegen: „ Och! of gij „ nog bekendet in dezen uwen dag — wat tot „ uwen vrede dient."

Eene ſtem, ook menigwerf tot ons in onderſcheidene wegen toegevoegd, door oorlog, dure tijden, ziekten, en nog onlangs door menig ſterfgeval, (5) als eene ſtem van waarſchuwing en van opwekking tot boete en verbetering, zoo ernſtig, zoo luide tot ons gekomen! Stemmen Gods, die echter of in den wind geſlagen, of ras vergeten waren!

O! dat wij treuren, dat wij weenen, niet alleen over den diepen val en het treurig lot van onze ſtad, van onze woningen; maar bovenal over den zedelijk-ontaarden toeſtand van vele onzer Land- en Stadgenooten!

III.

III.

Maar ook, Mijne Geliefden! dat het ons levendig en ernſtig opwekke, om, onder dezen hoogen gang der goddelijke beſturing geleerd, verootmoedigd en aangeſpoord te worden, om als onder geleide te leven van dit hooge Godsbeſtuur; zonden en dwaasheden af te breken; met ernst aan onze wezenlijke belangen te arbeiden; en op deugd en godsdienst den waren en regten prijs te ſtellen; voor den Allerhoogſten in de ſchuld te vallen, voor Hem belijdende: „ Vader! wij hebben tegen U, tegen den bes„ ten Vader, gezondigd; wij hebben door onze „ euveldaden den rijkdom van uwe langmoedig„ heid getergd; wij zijn uwe oordeelen dubbel „ waardig; wij zijn van U afgeweken, hebben „ ons bakken uitgehouwen, die geen water hou„ den, en hebben U, de bronader des levens, „ vergeten, verſmaad; uwe heilige wet met voe„ ten getreden; dure, grievende lesſen zijn ons „ gegeven; ach! open ook ons hart voor der„ zelver weldadigen invloed!" —

IV.

Ja! treuren wij over onze zware ramp; weenen wij met den weenenden! maar onder dat alles niet moedeloos neêrgezeten! Neen, M. H!

groot,

groot, onbeſefbaar groot is het onheil, dat ons trof; zwaar en ſmartelijk zijn de verliezen, welke wij leden, ieder in zijn' perſoon en in zijne onderſcheidene betrekkingen. Maar niet moedeloos het hoofd gebogen! Neen! God plaagt of bedroeft menſchenkinderen niet van harte; en als Hij bedroefd heeft, zoo zal Hij zich ontfermen naar de grootheid zijner goedertierendheid.

Het is zijne langmoedigheid, dat wij niet *geheel* zijn verwoest, dat nog menige woning de ſlagtoffers der ellende kan opnemen. (6)

Het is zijne verſchooning, die ons, onze goederen benemende, ons het leven liet; en dat ſlechts zeer weinige, naar de berekening der bevolking, door het verlies van hun leven, deze ramp vergroot hebben. (7.)

Wij behoeven voor geen gebrek, geen' hongersnood in deze ramp te vreezen, daar wij de goedheid Gods niet genoeg danken kunnen, dat Hij een gedeelte van onze ſtad ſpaarde, in hetwelk wij nog een' voorraad van levensbehoeften bezitten, groot naar gelang van de ontzettende verwoesting, ook dáárin aangeregt. (8.)

Alle onze bronnen van beſtaan zijn niet uitgeput. Moeten wij verminderingen ondergaan, is er die rijke overvloed niet, welken men te voren zoo algemeen beſpeurde: er zijn zeer weinigen, wien *alles* ontvallen is.

Digitized by Google

Wij hebben het voorregt, dat ieder, bewogen met onze algemeene ramp, zich beijvert, om, waar hij kan en mag, toe te dragen tot verligting der bezwaren, tot hulp, tot gerijf van ongelukkigen. (9)

Aan wien hebben wij het te danken, dat wij gesterkt zijn in den druk! niet bezweken door den schrik en angst, die ons elk oogenblik teisterden en onze ziel beroerden! (10)

Wij mogen treuren over het gemis van de plaats onzer openbare godsdienstoefening; deze plaats is gunstig en als door een wonder verschoond, en ons gereedelijk ingeruimd.

De godsdienst van het Euangelie is ons bijgebleven, onze troostbron, een schat, bij welken wij alle bezoeking verdragen, alle leed torschen, zelfs den dood rustig te gemoete gaan!

Ons is een God overgebleven, eene rots, die in alle gevaren pal staat, die van geen wankelen weet, die wij door CHRISTUS als Vader kennen. Neen, Christenen! Mijne geliefde Gemeente! mijne Lotgenooten! neen! niet moedeloos het hoofd laten hangen! God leeft, Hij is des ontfermens gedachtig: — Hij slaat, maar ook Hij heelt.

Aan dit geloof vastgehouden! — dan komen wij de ramp te boven, en deze bezoeking, welke zeer haast voorbijgaat, zal een uitnemend, een-

eeuwig gewigt der heerlijkheid voortbrengen. Komt dan, mijne Stad- en Geloofsgenooten! trage handen en slappe kniën opgeregt; ons in onzen God gesterkt, met het oog op Hem; handen aan het werk geslagen, ieder in zijn' post, in zijnen kring, waar wij kunnen, waar wij mogen, behoeftigen, noodlijdenden te gemoet gesneld; en ons alzoo aan elkander verbonden door ware belangstelling, hartelijke eensgezindheid in onze huisgezinnen en personen; van dit oogenblik af, zonden afgebroken, het pad der ondeugd verlaten, hetwelk niet dan wrange vruchten geeft; den godsdienst op prijs gesteld, en ons beijverd, om, door de ramp geleerd, tot den God onzer goedertierendheid weder te keeren, en Hem door JEZUS CHRISTUS met een opregt hart en eenen reinen wandel te dienen. Ja! zoo zoude onze smartelijke ramp nog gezegende vruchten dragen, en wij ook te onzen opzigte bewaarheid vinden: „ alle dingen „ moeten medewerken ten goede."

Amen!

Digitized by Google

Voorgelezen:

Klaagliederen van Jeremia,
Hoofdſtuk 3, van het 18de vers af,
en
Psalm 130 vers 1 en 2.

Voorgezongen:
Gezang 170 vers 3, 4, 5 en 6.

Vóór het Gebed gezongen:
Psalm 65 vers 1 en 2.

En na het Gebed;
Gezang 175 vers 5 en 6.

Digitized by Google

AANMERKINGEN.

(1) Het Kerkgebouw der Lutherſche Gemeente.

(2) Uitvoerige ontwikkeling van den Tekst liet de tijd, voor mijn opſtel overig, niet toe; ook dacht mij het gezegde genoeg tot het oogmerk.

(3) De Brand begon des Zondags den 21ſten Januarij, des namiddags ten 2 ure, en werd eerst geſtuit des Maandags voormiddags ten 11 ure, terwijl de puinhoopen meer dan acht dagen daarna nog rookten.

(4) Het Kerkgebouw der Hervormden mogt voorzeker onder één der eerſte ſieraden van de Kolonie geplaatst worden, en zou menige aanzienlijke Stad in het Moederland geene oneer hebben aangedaan. Het was een achtkant, koepelsgewijs gebouw, van ſteen opgehaald tot eene aanzienlijke hoogte.

Het bevatte, buiten het wèl ingerigt en ſierlijk geſtoelte, een' Predikſtoel, welke een kunstſtuk mogt heeten; een Orgel, hetwelk door welluidendheid en zwaarte uitmuntte; twee ſraaije marmeren Monumenten, ter gedachtenis van den Oud-Gouverneur-Generaal J. F. FRIDERICI, en den Gouverneur-Generaal C. C. BENTINCK. In het geheel was het een Gebouw, wèl ingerigt tot uitoefening van den eenvoudigen Eeredienst.

De

Digitized by Google

De eerste steen is gelegd, 21 Junij 1810, terwijl hetzelve door den Wel Eerwaarden Heer P. J. VAN ESCH, destijds Predikant, tot den openbaren Eeredienst ingewijd is, den 29 Mei van het jaar 1814.

(5) De Kolonie werd in de jaren 1819 en 1820 zwaar geteisterd door de kinderziekte, door welke duizenden zijn weggevaagd.

De treffende en veelvuldige sterfgevallen van den laatsten droogen tijd zijn nog levendig in het geheugen; terwijl het niet onbekend is, hoeveel de Kolonie *Suriname* door den oorlog en de scheiding van het Moederland geleden heeft.

(6) De woede der vlam scheen al wat woning was te zullen verteren, daar dezelve, *tegen* den wind in, in geweld toenam, en alle aangewende middelen tot blussching verijdelde.

Het omverhalen van eenige gebouwen is alleen het middel geweest, hetwelk den voortgang der vlammen heeft gestuit.

(7) Men heeft niet meer dan ééne Mulattin, een' Militair en twee Negers, als door de vlammen omgekomen, kunnen ontdekken.

(8) En wel dat gedeelte, waar de meeste Amerikaansche pakhuizen zich bevinden; terwijl de toevoer der levensmiddelen van de Plantagiën in de eerste behoeften voorzag.

(9)

Digitized by Google

(9) Van Gouvernementswege werden dadelijk middelen beraamd, om in den eerften nood te voorzien; daar alle de Apothekers - winkels waren afgebrand, werd de Apotheek van het militaire Hospitaal ten algemeene gebruike opengezet.

De Kerkeraad der Hervormde Gemeente benoemde eene Commisfie, ten einde in de eerfte nooden van ongelukkig gewordene leden der Gemeente te voorzien; terwijl de welwillendheid van weldenkende kooplieden aan den dag gelegd werd, om, door geen vuig eigenbaat gedreven, hunne koopwaren, vooral levensmiddelen, voor dezelfde prijzen af te leveren, welke vóór den brand op dezelve bepaald waren; en fommige zelfs aan behoeftigen voor niet uit te deelen.

(10) Men mag het voorzeker wel opmerken, dat de ontzettende fchrik en angst een' zoo weinig merkbaar - nadeeligen invloed gehad hebben op de gezondheid der bevolking, zoo wel als de buitengewone ligchaamskrachten, welke betoond werden in het redden en in veiligheid brengen van have en goederen.

Digitized by Google

7 DEC 22

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

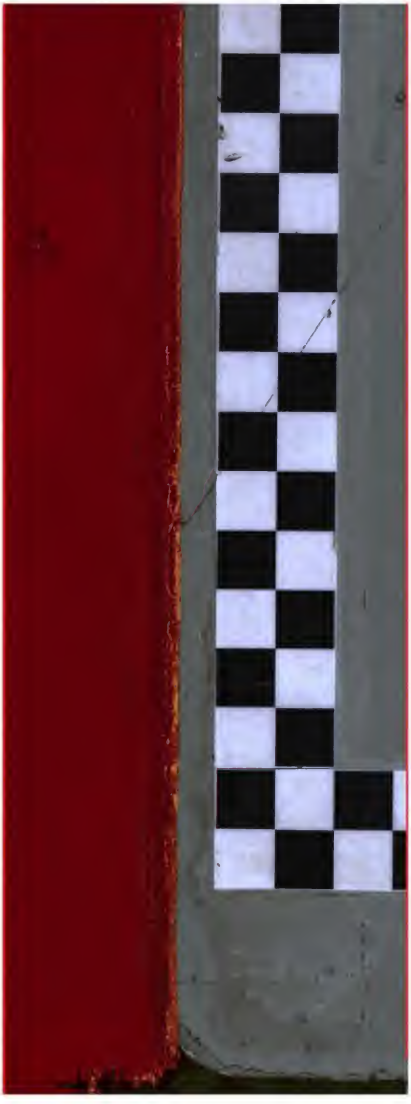

Digitized by Google

Digitized by Google